

Popis sezónní složky

- sezónní složka = periodicky se opakující obousměrné odchylky hodnot ČŘ od trendu.
- délka periody je maximálně jeden rok.
- oscilace vznikají v důsledku přímých či nepřímých příčin, které se rok co rok pravidelně opakují v důsledku koloběhu Země kolem Slunce (klimatické vlivy, zprostředkované vlivy – společenské standardy a zvyklosti ve stereotypch chování lidí, např. dovolené, víkendy, prázdniny, Vánoce)
- nejprve je třeba zjistit, zda ČŘ reálně vykazuje sezónní výkyvy (např. věcným rozbořem).

Další postup:

1. kvantifikace sezónních výkyvů.
2. očištění ČŘ, tj. vyloučení sezónní složky.

Cíl sezónního očištění:

- odkrytí základní dynamiky vývoje zkoumaných jevů.
- umožnění bezprostředního srovnání vývoje v jednotlivých sezónách v rámci roku.

1. Model konstantní sezónnosti (aditivní model):

$$y_{ij} = T_{ij} + S_{ij} + \varepsilon_{ij}, \quad i = 1, 2, \dots, m; \quad j = 1, 2, \dots, r.$$

kde i ..... označuje pořadí roku
 j ..... označuje dílčí období v rámci roku (sezóny).

Kvantifikace sezónních výkyvů :

1. empirické sezónní rozdíly (odchylky) = $y_{ij} - \hat{T}_{ij}$;
2. průměrné sezónní rozdíly;
3. standardizované sezónní rozdíly (= sezónní faktory rozdílové).

Standardizace (normování): součet sezónních rozdílů v rámci roku musí být roven 0, tzn. v rámci roku se sezónní výkyvy kompenzují.

2. Model proporcionální sezónnosti (multiplikativní model):

$$y_{ij} = T_{ij} \cdot S_{ij} \cdot \varepsilon_{ij}, \quad i = 1, 2, \dots, m; \quad j = 1, 2, \dots, r.$$

Kvantifikace sezónních výkyvů :

1. empirické sezónní indexy = $\frac{y_{ij}}{\hat{T}_{ij}}$;
2. průměrné sezónní indexy;
3. standardizované sezónní indexy (= sezónní faktory indexní).

Standardizace (normování): součet sezónních indexů v rámci roku musí být roven r , tzn. v rámci roku se sezónní výkyvy kompenzují.

Sezónní očištění:

1. vyrovnání ČŘ klouzavými průměry vhodného typu (možno i jiným způsobem, např. trendovou funkcí).
2. výpočet sezónních faktorů (rozdílových nebo indexních).
3. očištění údajů původní ČŘ:
  - a) model konstantní sezónnosti: od hodnot původní ČŘ **odečteme** příslušný rozdílový sezónní faktor.
  - b) model proporcionální sezónnosti: hodnoty původní ČŘ **vydělíme** příslušným indexním sezónním faktorem.